

Andras Levites runa “Hospiss LV” rīkotajā diskusijā “Tiesības uz cieņpilnu nāvi”

Publicēts: 22.03.2023.

[Andra Levite](#)

[Egils Levits](#)

Ļoti cienītā Mirjama Vellas kundze!

Ļoti cienīta Ilze Zosules kundze!

Dārgie klātesošie!

Sirsnīgs paldies par uzaicinājumu piedalīties jūsu sarīkojumā un atbalstīt projektu, kas var izrādīties nepieciešams katram no mums.

Turklāt vēl lielāks prieks un gandarījums, ka mūsu viesīnai no Maltas Mirjamai Vellas kundzei paliatīvā aprūpe ir sirdslieta un viņa ir patronese hospisa kustībai Maltā.

“Cilvēka cieņa ir neaizskarama dzīves sākumā, laikā un beigās,” (Eiropas Savienības Pamattiesību harta).

“Nevis pievienojot dzīvei dienas, bet pievienojot dienām dzīvību,” (*Dame Cicely Saunders*, hospisa kustības iniciatore).

Jau no mūsu pirmās dienas šai pasaulē ir zināms, ka mēs mirsim.

Dažs no mums šo atziņu dzīves laikā apzinās un to iekļauj savos dzīves redzējumos, cits šo atziņu atdala no sevis tik tālu, cik vien var.

Bet vienalga, kādu ceļu mēs izvēlamies, no absolūtā galīguma mēs neizbēgsim.

Kad cilvēkiem jautā, kas viņus satrauc visvairāk, visbiežāk atbilde ir, ka nāve nebiedē, toties miršanas process gan. Tiek minētas bailes no sāpēm, no nespēka un nevarēšanas, no kontroles zaudēšanas pār sevi, bailes zaudēt mīļus cilvēkus, būt par apgrūtinājumu jeb dzīves nastu sev un piederīgajiem.

Mēs visi ceram uz mierpilnu miršanu, aizmigt un vairs nepamosties. Taču, redzot, cik neveselīgu, ar dažādiem kaitīgiem ieradumiem piepildītu, dzīvesveidu mēs piekopjam, šāda nāve tikai retajam būs lemta.

Pagājušā gadsimta sešdesmitajos gados *Dame Cicely Saunders*, māsa, vēlāk ārste Anglijā, piedzīvoja šīs cilvēciskās mokas un sāka rīkoties. Sākumā viņa kādā Londonas slimnīcā nodibināja pirmo paliatīvās aprūpes nodaļu, vēlāk no slimnīcām nodalītas mājas ar nosaukumu "Hospiss".

Vēsturiski nosaukums hospiss atvasināts no latīņu valodas jēdziena *hospitium*. Viduslaikos tās bija vietas, kur iegriezās svētceļotāji – gan veselie, gan slimie. Tur viņi varēja atpūsties un saņemt palīdzību.

Dame Cicely Saunders ideja par vietu, kur nedziedināmi slimi cilvēki var cieņpilni un pašnosacīti nodzīvot pēdējās nedēļas un tad aiziet, izplatījās pa visu pasauli.

Vieta, kur nedziedināmi slimais cilvēks ar visām viņam nepieciešamajām vajadzībām – gan fiziskajām, gan psihiskajām, gan garīgajām, gan praktiskajām – ir rīcības noteicējs.

Tas nozīmē, ka šis cilvēks saņems visus nepieciešamos medicīniskos pakalpojumus un medikamentus, īpaši pretsāpju zāles. Ticīgais cilvēks saņems pēdējo sakramentu. Cilvēkam dota iespēja uzrakstīt testamentu, izlīgt un atvadīties no ģimenes, samīļot četrkājaino draugu.

Paliatīvā aprūpe sevī ietver holistisku nostāju gan pret slimo cilvēku, gan pret viņa piederīgajiem.

Šī nostāja prasa multiprofesionālu komandu, tai skaitā arī brīvprātīgos palīgus un labvēlīgu un empātisku aizgājēja ģimenes iesaisti.

Bieži piederīgajiem nepieciešams atbalsts ne tikai tai mirklī, kad cilvēks aizmieg, bet arī pēc cilvēka aiziešanas.

Tie, kuri ir pavadījuši nedziedināmi slimus cilvēkus viņu dzīves pēdējā posmā, saņem pretī patiesu pateicību. Viņos arī nostiprinās atziņa par to, kas dzīvē tiešām ir nozīmīgs.

Bet neaizmirsīsim, ka cilvēkiem, kuri sevi ziedo, pienākas atpūta un iespēja dalīties ar savām jūtām un saviem pārdzīvojumiem.

Arvien retāk cilvēki piedzīvo, ka piederīgais noveco vai smagi saslimst un nomirst savās mājās.

Iemesli ir daudz un dažādi. Vairākas paaudzes reti vairs dzīvo kopā. Modernie darba apstākļi no darbiniekiem prasa mobilitāti, un ģimenes izklist. Laulības izjūk, un tiek izveidotas jaunas ģimenes konstelācijas. Sociālie mediji veicina jaunības kultu. Nāve tur neparādās.

Miršana un nāve tiek nobīdīta malā, nepievilcīgās vietās, piemēram, slimnīcas palātas pēdējā istabā.

Bieži mūsdienu jauniešiem sastapšanās ar miršanu un nāvi notiek šausmu filmās, videospēlēs vai *Youtube*, kas viennozīmīgi nav labvēlīgi viņu garīgajai attīstībai.

No sirds ceru, ka diskusija par nepieciešamo paliatīvo aprūpi un hospisa centra izveidošanu sabiedrībai ļaus atcerēties, ka nāve ir mums blakus, ka tā ir dzīves sastāvdaļa un nav atdalāma.

Nobeigumā gribētu vēl pieminēt dažus faktus un ieteikumus:

Pasaules statistika rāda, ka vairums nedziedināmi slimos cilvēkus kopj sievietes. Tāpat kā *Covid-19* pandēmijas laikā sievietes

visā pasaulē paralēli saviem ikdienas pienākumiem uzņemas bērnu skološanu mājās, tā arī sievietes, ja rodas nepieciešamība, kopj vīrus, mātes, vīra mātes, piederīgos. Diemžēl bieži līdz brīdim, kad pašas izdeg. Sievietes var visu, bet būtu apsveicami, ja viņām tas nebūtu jādara vienām.

Paliatīvajai aprūpei nevajadzētu sākties tikai tad, kad ārsti ir pielietojuši visas iespējamās terapijas un pacientu izraksta no slimnīcas nomiršanai mājās. Jau tad, kad ir pilnīgi skaidrs, ka izveseļošanās vairs nebūs iespējama, būtu jāpiesaista paliatīvā medicīna (t. s. *Early Integration*), kas mērķtiecīgi mazinātu cilvēka ciešanas, lai viņš ilgāk apzināti un kvalitatīvi varētu nodzīvot savu atlikušo dzīves laiku.

Paliatīvo aprūpi vajadzētu piedāvāt gan stacionāri, gan ambulatori. Lielākā daļa cilvēku vēlas nomirt mājās, savā gultā. Ja dažādu apstākļu dēļ tas nav iespējams, tad stacionārais hospiss kā "otrās mājas" ir otrs labākais variants.

Paliatīvajai medicīnai un aprūpei jābūt sastāvdaļai no medicīniskā personāla izglītības.

Tur, kur ir nodrošināta kvalitatīva paliatīvā aprūpe, prasības pēc medicīniski atbalstītas nāves vai eitanāzijas pazūd.

No sirds novēlu jums, lai viss izdodas. Liels paldies!

<https://www.president.lv/lv/jaunums/andras-levites-runa-hospiss-lv-rikotaja-diskusija-tiesibas-uz-cienpilnu-navi>